

Pomohou nová pravidla pro eurozónu a strukturální reformy založit udržitelný ekonomický růst?

Ing. Ivana Dostálová

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační konference

**Makroekonomické nerovnováhy a krize v eurozóně:
účinnost dosavadního řešení a možné alternativy**

Brno, 21. listopadu 2014

Projekt byl v období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2012 spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, od 1. 9. 2012 do 31. 8. 2017 se projekt nachází ve fázi udržitelnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ANO za předpokladu, že členské státy budou dodržovat pravidla a provádět reformy a evropské instituce budou vše monitorovat, posuzovat a náležitě vymáhat

- **Nová pravidla pro eurozónu**
- hlavně reformovaný Pakt stability a růstu + nařízení o sankcích pro účinné prosazení rozpočtové disciplíny v eurozóně + nařízení o sledování a posuzování návrhů rozpočtových plánů v eurozóně + Fiskální smlouva
- **Strukturální reformy**
- Reformy, které přispějí v dlouhém horizontu ke zvýšení potenciálního růstu, produktivity, fiskální udržitelnosti, a to udržitelným a inkluzivním způsobem
- Tyto reformy mají zajistit zejména **lepší fungování veřejné správy**, která by například příliš nezatěžovala podnikatele administrativním břemenem; **lepší fungování trhů práce a produktů**, aby firmy neváhaly s přijímáním nových pracovníků a byly ochotné podnikat a investovat; **zdravý bankovní sektor**, který by poskytoval firmám úvěry; **volný tok investic a zboží** bez uměle vytvářených omezení; **příznivé podnikatelské prostředí** se snadným a levným zakládáním nových firem, hladkým získáním licencí, ochranou vlastnických práv, dobrým fungováním soudů.
- Smyslem *fiskálního dohledu* je zabezpečit zdravé a udržitelné veřejné finance;
- Smyslem *strukturálních reforem* je zajistit udržitelný hospodářský růst, tvorbu pracovních míst, zlepšování produktivity a konkurenceschopnosti, zlepšování životní úrovně pro všechny občany a všechny regiony
- V současnosti jsou možnosti fiskální i měnové politiky ve většině zemí EU vyčerpány, proto je důraz na provádění strukturálních reforem

Pravidla a strategie musejí být proveditelné

(např. evropská strategie EU2020 je proveditelná na rozdíl od ukrajinské Strategie reform 2020, která má za cíl zdvojnásobení HDP do roku 2020, přesun z jedné z nejvíce zkorumpovaných zemí na světě do první dvacítky, atd. počet vyhraných medailí na olympiádě a na základě úspěšného splnění žádost o vstup do EU v roce 2020)

- **V realitě existuje politický cyklus** - vlády jsou voleny na 4 roky, rozpočtová kázeň a reformy ke zlepšení růstových předpokladů přinesou prospěch až v delším období
- Ekonomové navrhnou reformy vedoucí ke zvyšování produktivity a lepší alokaci vzácných zdrojů; politikové mohou preferovat volební úspěch. Do hry vstupují zájmové skupiny.
- *Paradox: Vlády přijímají reformy, až když je problém, přitom by je měly přijímat, když je příznivá hospodářská situace – příklad - reforma fiskálního rámce k větší přísrnosti a vynutitelnosti byla přijata během krize*
- **Fiskální rámec je velmi složitý a málo srozumitelný** (příručka *Main Legal Texts 2014* - na webu Evropské komise - má cca 370 stran bez doplňujících prováděcích předpisů – tzv. Code of Conduct),
- Např. fiskální dohled používá dva typy rozpočtového salda (preventivní dohled stojí na strukturálním saldu; nápravný na nominálním saldu)
- **Strukturálních reforem je mnoho, výběr a načasování v kompetenci vlád**, mezinárodní organizace jim dávají doporučení:
- Rada EU každoročně členským státům EU v červenci – na webu Evropské komise
- OECD – v publikaci *Going for Growth*
- MMF v rámci pravidelného sledování
- Světová banka – v hodnocení kvality podnikatelského prostředí v publikaci *2014 Doing Business*

7. rok po začátku globální hospodářské a finanční krize (kolaps Lehman Brothers v polovině září 2008)

- *Hospodářské oživení v EU/eurozóně málo přesvědčivé, vysoká zadluženost vlád, vysoká nezaměstnanost*
- V roce 2013 dosáhl ekonomický výstup EU/eurozóny/ČR téměř hodnoty roku 2008
- **Dramaticky vzrostla míra nezaměstnanosti**, zvláště u mladých, vzrostl počet chudých
- Řecko nyní má míru nezaměstnanosti 26,8 %, Španělsko 24,8 %
- **Zvýšila se zadluženost veřejného sektoru** v EU z 61,5 % HDP v roce 2008 na 88,1 % HDP v roce 2014; u eurozóny z 69,3 % HDP v roce 2008 na 96,0 % HDP v roce 2014; v ČR z 30,0 % HDP v roce 2008 na 44,4 % HDP v roce 2014
- Itálie má dluh 132,2 % HDP; Portugalsko 127,7 % HDP; Irsko 110,5 % HDP
- (údaje z Podzimní ekonomické prognózy Evropské komise z listopadu 2014)
- Pozn.: O přicházejícím růstu se píše několik let v publikacích EU (v CNN si např. dělají legraci, že Evropa čeká na Godota (podle hry Samuela Becketta), který nikdy nepřijde – moderátor dává vážně otázky ministrům financí, kteří nic zlého netuše potvrzují, že je již trvalé oživení blízko, a k tomu sehrává scénky z Becketta, ale na téma, kde je oživení)

Proto zesiluje tlak evropských institucí (i MMF) na podporu prorůstových opatření (od tlaku na fiskální konsolidaci) a na provádění strukturálních reforem

- V červnu 2014 Evropská rada identifikovala strategické priority na dalších 5 let v hospodářské oblasti - podpora růstu, investic, zaměstnanosti a reforem pro zvýšení konkurenceschopnosti EU.
- Ze závěrů Evropské rady v červnu 2014:
 - „...fiskální konsolidace musí pokračovat způsobem příznivým pro růst ale diferencovaně podle konkrétních podmínek členského státu.
 - *Zvláštní pozornost musí být věnována strukturálním reformám, které posílí schopnost růstu a zlepší fiskální udržitelnost. Je třeba se zaměřit na snížení daňového zatížení práce, reformy na trzích práce, zboží a služeb, funkčnost státní administrativy, zlepšování prostředí pro podnikání, výzkum a vývoj, reformu systému vzdělání, posílení konkurence a zajištění přístupu k finančním zdrojům.*
 - *Přitom je třeba co nejlépe využívat flexibilitu Paktu stability a růstu.“*

Dvě skupiny zemí - SEVER proti JIHU: Fiskální odpovědnost vs podpora hospodářského růstu

- Politikové více vnímají potřebu investic, které byly v krizi utlumeny
- MMF a USA podporují růst; ECB a Komise také podporují růst, ale dodávají, že jen za podmínky dodržování Paktu stability a růstu
- V září se ministři financí na neformálním zasedání Rady shodli, že je nutné identifikovat životaschopné investice evropského významu, které se z různých důvodů neuskutečnily, a zejména se zaměřit na výzkum, inovace, digitální ekonomiku, energetickou a dopravní infrastrukturu a vzdělání
- Nová pracovní skupina má představit investiční balíček opatření na podporu růstu, pracovních míst a investic do třech měsíců po zahájení práce nové Komise (1. listopadu)
- Tradiční podpora přísného provádění Paktu stability a růstu - SEVER: Německo, Skandinávie, Nizozemsko, Belgie, ČR
- Podpora hospodářského růstu s měkčí interpretací Paktu stability a růstu – JIH: Francie, Itálie, Španělsko, Portugalsko
- V krizi proběhla fiskální konsolidace, ale často na úkor veřejných investic (i případ ČR); schodky jsou menší, ale vysoké zadlužení některých zemí přetrvává
- Hospodářské oživení, které by přineslo nová pracovní místa, nepřichází

EU - podporuje růst, pracovní místa, investice, ale při dodržování fiskálních pravidel, která považuje za dostatečně flexibilní, a při provádění strukturálních reforem

- Země s fiskálním prostorem (vyrovnané nebo přebytkové rozpočty) mají investovat, země s vysokým zadlužením (nad 60% HDP) nemají zvyšovat výdaje nebo snižovat daně, ale zaměřit se na prorůstovou strukturu
- **Obecně je návod provádět diferencovanou fiskální konsolidaci** s podporou prorůstových výdajů, investic do infrastruktury, inovací, vzdělání, snižování zdanění práce, přesouvání přímého zdanění na zdanění nepřímé
- **Pravidla** (hlavně Pakt stability a růstu) **budou letos vyhodnocena** - do konce roku 2014 zhodnotí Komise funkčnost fiskálního rámce, podle výsledku může navrhnout úpravy

Jean-Claude Juncker, nový předseda Evropské komise
z projevu „Nový začátek pro Evropu: Můj program pro zaměstnanost, růst,
spravedlnost a demokratickou změnu, předneseném 15. července 2014 v
Evropském parlamentu před hlasováním o volbě předsedy EK

- *„Mojí prioritou číslo jedna je obnovit růst Evropy a pomoci občanům najít práci.*
- *Je pro mě nepřijatelné, že zátěž strukturálních reforem museli nést zaměstnanci a důchodci, zatímco majitelé lodí a finanční spekulanti ještě více zbohatli.*
- *Záchrana eura byla nutná, ale nezabývala se dostatečně sociálními důsledky.“*
- *Pozn.: důraz na sociální situaci – např. nový komisař a místopředseda Evropské komise Valdis Dombrovskis není jen komisařem pro euro, ale pro euro a sociální dialog*

Wolfgang Schäuble, německý federální ministr financí,
z projevu Stav Evropy – Jakou správu potřebuje Evropská unie?, na Hertie School
of Governance v Berlíně 27. května 2014 jako součást mezinárodního symposia
Správa v Evropě: inventura pro posun vpřed

- *„V nedávné době jsme posílili měnovou unii.*
- *Zlepšili jsme instituce a vytvořili nové.*
- *Založili jsme přísnější pravidla pro udržitelné fiskální a hospodářské politiky.*
- *Zavedli lepší dohled nad rozpočty a hospodářskými politikami jednotlivých zemí.*

- *Evropa si ale musí zachovat přitažlivost svého modelu ve světě.*
- *Není to jednoduché. Je považována za bohatou, stárnoucí, neochotnou k přijímání rizika v globalizovaném světě, který se stává stále více konkurenční.*

- *Náš model soutěží s dalšími systémy, které jsou ekonomicky úspěšné, ale jsou méně demokratické a neudržitelné ze sociální a ekologické perspektivy.“*

Guvernér ECB, Mario Draghi, z přednášky na výročním zasedání ECB v srpnu 2014, Jackson Hole

- *„...Pakt stability a růstu ukotvuje důvěru, kterou nesmíme porušit jeho nedodržením.*
- *Žádná míra fiskální nebo monetární vstřícnosti nemůže nahradit potřebu provedení nezbytných strukturálních reforem v eurozóně.*
- *Strukturální reformy musejí mít velice široké pokrytí od trhů práce, přes trhy produktů až po aktivity ke zlepšení podnikatelského prostředí.“*

Vysvětlení pojmů – Six-pack, Two-pack, Pakt stability a růstu, přehodnocení funkčnosti pravidel fiskálního rámce a flexibilita Paktu stability a růstu

- **Six-pack** = 6 předpisů přijatých v listopadu 2011
- 4 předpisy upravují **rozpočtový dohled** (Pakt stability a růstu = novela preventivního a nápravného nařízení Paktu stability a růstu, dále nové nařízení o sankcích pro země eurozóny, nová směrnice o požadavcích na národní rozpočtové rámce)
- 2 nová nařízení zavádějí pravidla pro **makroekonomický dohled** a dohled nad vývojem konkurenceschopnosti – upravují nový postup při makroekonomické nerovnováze
- **Two-pack** = 2 nařízení o **posíleném rozpočtovém dohledu** nad zeměmi eurozóny přijatá v květnu 2013 (nařízení o posíleném sledování a posuzování návrhů rozpočtových plánů a zabezpečení nápravy nadměrného schodku a nařízení o posíleném dohledu, které upravuje postupy pro země čerpající pomoc), navazuje na six-pack
- V těchto předpisech (kromě směrnice) je **revizní doložka**, podle které Komise do poloviny prosince 2014 předloží Evropskému parlamentu a Radě zprávu o funkčnosti této legislativy
- **Flexibilita Paktu stability a růstu** – předem definované okolnosti, při nichž lze nezapočítat některé výdaje při kalkulaci rozpočtového salda

Vysvětlení pojmů - Fiskální smlouva

- *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii*, mezivládní dohoda zemí eurozóny, není to právo EU, ale během čtyř let se má převést do evropského práva (je v ní uvedeno „mají být přijata opatření s cílem začlenit obsah Fiskální smlouvy do unijního právního řádu“)
- Nová vláda v ČR je více proevropská, chce svůj postoj dát najevo podpisem Fiskální smlouvy
- Legislativní rada vlády Fiskální smlouvu vyhodnotila jako mezinárodní smlouvu, kterou jsou přenášeny národní pravomoce na nadnárodní úroveň
- Znamená to souhlas obou komor Parlamentu ústavní většinou (3/5 poslanců v Poslanecké sněmovně a 3/5 přítomných senátorů v Senátu)

Vysvětlení pojmů: dvě alternativy přístupu k Fiskální smlouvě

- Je možné Fiskální smlouvu podepsat a ratifikovat s tím, že věcně bude dodržována až s přijetím eura – to je záměr vlády, proti je část opozice
- Stejný postup zvolilo Švédsko, Maďarsko, Polsko a Litva (ta bude od 1. ledna 2015 v eurozóně)
- Za konkrétní okamžitý přínos se pak označuje lepší hodnocení finančních trhů a možná účast ČR na summitech eurozóny týkající se konkurenceschopnosti (v roce 2013 byl jeden)
- Nebo je možné se k Fiskální smlouvě přihlásit a dodržovat ji celou, tedy každoročně pravidlo vyrovnaných veřejných rozpočtů (do 0,5 % HDP strukturálního schodku) a mít mechanismus automatické nápravy při vážném překročení schodku – to zatím vláda nechce, prosazuje to část opozice
- Vláda předala v dubnu návrh zákona o ratifikaci Fiskální smlouvy, zatím se kladně vyjádřily 4 výbory Poslanecké sněmovny a schválil ji Senát
- Chybí schválení Poslanecké sněmovny a podpis prezidenta

Právní základ dohledového a koordinačního rámce

- zejména čl. 121 Smlouvy o fungování EU
- „*Členské státy mají považovat své hospodářské politiky za věc společného zájmu a koordinovat je v rámci Rady*“ a
- dále čl. 126 Smlouvy o fungování EU
- „*Členské státy se mají vyvarovat nadměrných schodků.*“
- Sekundární legislativa – hlavně Pakt stability a růstu, který byl zpřísněn, základní referenční hranice pro nominální schodek (3% HDP) a dluh (60% HDP) zůstaly, nově výdajové pravidlo (nižší tempo růstu výdajů než HDP v preventivním dohledu), dluhové pravidlo (průměrné snižování nadměrnosti dluhu ročně o 5 % převisu za tři předchozí roky), finanční sankce nastupují v časnější fázi pro země eurozóny
- Mezivládní dohoda Smlouva o koordinaci, stabilitě a správě hospodářské a měnové unie (Fiskální smlouva) – každoročně strukturálně vyrovnané rozpočty, automatický mechanismus nápravy, *ex ante* koordinace velkých reforem

Hlavní zásady integrovaného hospodářského dohledu (tj. nad rozpočtovými politikami a strukturální oblastí)

- Evropské instituce posuzují na jaře hospodářské politiky členských států na základě předložených strategických dokumentů (v rámci tzv. Evropského semestru)
- Začátkem července vydá Rada hodnocení včetně doporučení pro rozpočtovou oblast i strukturální politiky
- Na podzim státy eurozóny (v rámci národního semestru) předkládají Komisi návrhy svých rozpočtových plánů na další rok a Komise hodnotí, zda jsou v souladu s Paktem stability a růstu a konkrétními doporučeními
- Rozpočtová politika a rozpočtové plány jsou posuzovány na základě referenčních hodnot pro nadměrnost schodku a dluhu a tempu nápravy, ale Komise a Rada nepostupují mechanicky, dělají si ekonomickou analýzu a posuzují další relevantní faktory (zda stát neprovádí procyklickou politiku, jak velké jsou vládní záruky, jak jsou veřejné finance připraveny na stárnutí obyvatelstva, zda stát přispěl na mezinárodní solidaritu, atd.)
- Obecně je nyní větší sklon podporovat růst a investice, které by přinesly nová pracovní místa (nezaměstnanost je více viditelná než vládní zadluženost), ale při dodržení rozpočtových pravidel

Hlavní pravidla rozpočtového dohledu – prevence

- Státy mají v krátkém období dosáhnout a udržet svůj střednědobý rozpočtový cíl (zhruba strukturálně vyrovnané veřejné finance) a pro střední a dlouhé období zajistit fiskální udržitelnost
- Mají povinnost předkládat Komisi **konvergenční programy** (mimo eurozónu), nebo **programy stability** (eurozóna) a to nejpozději do konce dubna (*kromě tzv. programových zemí, které mají od EU půjčku a musejí plnit nápravný program a jsou pravidelně kontrolovány častěji*)
- Jsou to **plány k dosažení vyrovnaných rozpočtů a udržitelných veřejných financí**
- Státy mají povinnost v nich uvést svůj střednědobý rozpočtový cíl (**medium-term budgetary objective - MTO**) a cestu k jeho dosažení (**náležitým tempem**) – eurozóna má mít každoročně strukturálně vyrovnané rozpočty (podle Fiskální smlouvy), nebo se přibližovat tempem **0,5 % HDP ročně (alespoň)**
- *MTO = strukturální saldo: nominální saldo očištěné od cyklických dopadů a jednorázových a dočasných opatření (zjednodušeně vyrovnané rozpočty), které by měly mít státy eurozóny každoročně vyrovnané – podle Fiskální smlouvy do schodku 0,5% HDP*

V čem spočívá flexibilita Paktu stability a růstu – preventivní rozpočtový dohled

- Od států se požaduje, aby dosahovaly a udržovaly vyrovnané nebo přebytkové rozpočty, tedy aby si vytvořily tzv. *fiskální prostor*
- To znamená, aby se mohly dočasně odklonit a vynaložit výdaje na veřejné investice, nebo zvládnout kolísání v cyklu
- Pokud má stát dobrou rozpočtovou disciplínu a vyrovnané nebo přebytkové rozpočty, může se dočasně odklonit
- za předpokladu, že si zachová bezpečnou rezervu schodku do 3% HDP a navrátí se na MTO během programového období (do 3 let – program pokrývá $n-1, n, n+1, n+2, n+3$)

Flexibilita v preventivním dohledu – další situace

- Stát se může dočasně odklonit za předpokladů popsaných na minulém snímku ale také v následujících situacích:
- **Při implementaci velkých strukturálních reforem, například penzijní reformy**
- Pokud má taková reforma přímý dlouhodobý kladný účinek na rozpočet,lepší udržitelný růst a tak má ověřitelný účinek na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, např. při realizaci penzijní reformy s druhým fondovým pilířem se stát může odchýlit o čisté přímé náklady, **pokud si zachová bezpečnou rezervu do 3 % HDP (bez ohledu na to, zda má dluh nad 60 % HDP)**
- **V případě neobvyklé události**, která má velký dopad na zhoršení fiskální pozice vlády nebo **při vážném hospodářském poklesu EU/eurozóny, pokud neohrozí střednědobou fiskální udržitelnost**
- **V případě použití tzv. investiční doložky**
- Za předpokladu negativního hospodářského růstu, pokud na stát není uvalen nápravný rozpočtový dohled, za předpokladu, že dočasné odchýlení nastalo kvůli kofinancování z evropských fondů a kofinancovaný projekt bude mít kladný účinek na fiskální udržitelnost
- *Pozn. Rumunsko chtělo odečítat vojenské výdaje v souvislosti s ukrajinskou krizí, ale to Rada neschválila*

Hlavní zásady nápravného dohledu

- *Postup při nadměrném schodku (Excessive deficit procedure - EDP)- zahájen rozhodnutím Rady o existenci nadměrného schodku na návrh Komise po překročení nebo riziku překročení rozpočtového schodku (nad 3% HDP) a/nebo vládního dluhu (nad 60% HDP)*
- Pokud se stát dostane do postupu při nadměrném schodku, má se chovat podle doporučení Rady a schodek včas a udržitelně napravit
- Státy eurozóny musejí předkládat další informace - pro státy eurozóny zavedl Two-pack
- Pokud si stát zlepší vládní hospodaření převodem aktiv z druhého pilíře do svých rozpočtů, nezlepší si strukturální saldo, pouze nominální, ale od podzimu 2014 už není možné zvyšovat rozpočtové příjmy tímto způsobem, protože to neumožní nová pravidla ESA2010, proto si nyní žádný stát nemůže zlepšit nominální ani strukturální pozici tímto způsobem

Flexibilita Paktu stability a růstu – nápravná část – prodloužení termínu nápravy, zpravidla o jeden rok, v krizi bylo povolováno i delší nápravné období

- Za předpokladu, že není ohrožena fiskální udržitelnost ve středním období
- může Rada vydat revidované doporučení a prodloužit nápravné období o rok
- **v případě neočekávaných nepříznivých hospodářských podmínek s velkým nepříznivým rozpočtovým dopadem, nebo**
- **v případě vážného hospodářského poklesu eurozóny nebo EU**

Flexibilita nápravného dohledu – provádění penzijní reformy, která zavádí povinný druhý pilíř

- Zohlednění čistých nákladů na penzijní reformu
- Za předpokladu, že podpoří dlouhodobou udržitelnost, aniž by ohrozila střednědobou rozpočtovou pozici

Ukázka fungování dohledových mechanismů při nedodržení pravidel - Francie

- Podle Two-packu (nařízení 473/2013 o společných ustanovení pro sledování a posuzování návrhů rozpočtových plánů) **mají země eurozóny do 15. října odevzdat Komisi návrhy svých rozpočtových plánů**
- Komise posoudí soulad s pravidly a vydá stanovisko, nejpozději do 30. listopadu
- **Pokud ale Komise zjistí závažné odklonění od pravidel, upozorní stát do týdne a vydá stanovisko do dvou týdnů od předložení návrhu a vyžádá si přepracování návrhu do třech týdnů**

- Francie, která je v nápravném dohledu, předložila svůj návrh rozpočtového plánu
- s předpokladem, že v roce 2014 dosáhne schodku 4,4 % HDP a v roce 2015 ho sníží na schodek 4,3 % HDP. Podzimní ekonomická prognóza Komise očekává schodem 4,4 % HDP v roce 2014 a 4,5 % HDP v roce 2015
- *(Francie je v nápravném postupu od dubna 2009 a měla se napravit do roku 2012; v prosinci 2009 bylo období prodlouženo do roku 2013, v květnu 2013 do roku 2015)*
- V září francouzský ministr financí bez domluvy s Komisí veřejně prohlásil, že v příštím roce země nápravný termín nedodrží a že rozpočtová politika je v pravomoci národních parlamentů
- Francii podpořila Itálie, proti se postavilo Německo a Komise
- Komise měla Francii podle pravidel vrátit dokument k přepracování, ale došlo k vzájemné dohodě a země přislíbila, že přijme dodatečná opatření ke stabilizaci rozpočtového salda pod 3% HDP

Doporučení MMF ke strukturálním reformám

- *Pro nízko-příjmové země* - snížit obchodní bariéry, odstranit zemědělské dotace a cenovou kontrolu, reformovat bankovní sektor, zlepšit základní vzdělání a založit instituce potřebné pro tržní ekonomiku
- *Pro chudší středně-příjmové země* - udržet růst produktivity pokračováním reform v bankovním a zemědělském sektoru, snížit bariéry pro zahraniční investice, zvýšit konkurenci na trzích produktů, zlepšit kvalitu středního a vysokoškolského vzdělávání, zlepšit infrastrukturu
- *Pro bohatší středně-příjmové země* - zvýšit produktivitu prohloubením kapitálových trhů, rozvíjením flexibilnějších trhů produktů a práce, zabezpečením vyšší kvality pracovní síly, investovat do výzkumu, rozvoje a nových technologií

Hlavní doporučení OECD zemím EU ve strukturální oblasti

- Zvýšit konkurenci v síťových odvětvích - hlavně v železniční dopravě, poštovních službách, telekomunikacích, energetice
- Zvýšit konkurenci v sektoru služeb (snížit administrativní bariéry pro vstup na trh, odstranit přeshraniční překážky)
- Snížit podporu zemědělství
- Snížit překážky pro pracovní mobilitu uvnitř EU

Hlavní doporučení OECD České republice

- Posílit politiky na podporu zvýšení participace mladých matek na trhu práce – podporovat rychlý návrat do práce zvýšením veřejných výdajů na zařízení pro malé děti, podporovat flexibilní úpravu pracovní doby, snížit dobu mateřské a rodičovské dovolené na dva roky
- Reformovat daňový systém – snížit vysoké zdanění práce (pro nízkopříjmové skupiny, zavést progresivní zdanění, snížit příspěvky zaměstnavatele na sociální zabezpečení)
- Zlepšit výsledky vzdělávacího systému – zvýšit dostupnost vzdělání pro ohrožené skupiny, vyvarovat se vzdělávání pro elitní studenty, nesměrovat žáky od 11 let do úzké specializace, zvýšit platy kvalifikovaným učitelům

Doporučení MMF, OECD a EU jsou většinou obdobná, ale nemusejí být stejná, protože vycházejí z odlišných hospodářských modelů – amerického a evropského

- **Obecně MMF doporučuje opatření vedoucí ke zvyšování produktivity bez ohledu na sociální rozměr** (dravý kapitalismus založený na individualismu)
- **EU naopak podporuje tržní mechanismus se sociální dimenzí**
- Projevuje se to např. *u malých a středních podniků* (MMF považuje trvalou podporu SME za špatnou alokaci kapitálu, protože více inovací, exportu a růstu produktivity přinášejí velké firmy; malé a střední mohou expandovat do 5 let, pokud se to ale nestane, nedoporučuje MMF udržovat je nad vodou) – termín „*gazela*“, *gazelí firma*“ – to je firma rostoucí více než 4 roky za sebou nad 20 % ročně
- *U flexibility trhu práce* (MMF prosazuje flexibilitu, někde je rozdíl „*de jure*“ a „*de facto*“ – například v Srbsku podle přednášky pracovníka Světové banky je „*de jure*“ vysoká ochrana pracovníků. „*de facto*“ nízká – podnikatel si nechá podepsat výpověď bez data předtím, než zaměstnance přijme
- *U mobility pracovníků* (USA – za život se průměrný Američan stěhuje 11x, v EU není ochota být tak flexibilní)

■ Děkuji za pozornost.